1910 წ. კვირა ფასი 10 კაპეიკი 24 იანვარი

შინაარსი: მსახიობთა უზრუნველყოფა—(მეთაური); სიმღერა, ლექსი—ა. შაწმიაშვილისა; აქტიორი, თეატრი და რეჟისორი—ა. იუჟინისა (თ. ა. ი. სუმბათაშვილისა); დაღუპულ ნიჭს, ლექსი—კ. ფშაველასი; ერთს ვეტრფი—ი. მკედლიშვილისა; ქართული დრამატიული სკოლა—ჰ. დადვაძისა; წყურვილი, დრამა 3 მოქ. (გაგრძელება) ს. გლახაშვილისა; გურული სცენა—ასკანელი პროკოფოსა; ჩვენი მსახიობნი; სომეხთა მსახიობნი; რუსეთის დრამატურგნი; ნეკროლოჯები; მ. ი. დემურია; დემონი, სურათები: ნ. ჩხეიძე, მ. ი. დემურია, ან. ჩეხოვი; სევუმიანი; ნახატი შმერლინგისა.

ჟურნ. „თეატრი და ცხოვრება“

ერთის წლით დამატებიანად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ. თითო ნომერი 10 კ. ფულის გადახდა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც: ხელის მოწერის დროს 2 მან., დანარჩენიც ორ ნაწილად.

ხელის მოწერა მიიღება დრ. საზ კანტორაში ი. იმედაშვილთან 10—2 საათამდე; 5—8 ს.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, Контора Груз. Драм. О-ва. Іос. Зах. Имедашвили.

დამსახურებული მსახიობი
ნინო ჩხეიძე
(გასტროლებისა გამო, თბილისში)

მარიამ ივანეს ასული დემურია
(გარდაიცვალა 21 იანვ. 1910 წ.)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

24 იანვარი 1910 წ.

მოხუც მსახიობთა უზრუნველ ყოფა „კარგი რამ გვჭირდეს გიკვირდეს, ავი რა საკვირველია“-ო, სულმნათი შოთასი არ იყოს ისე ვართ შეჩვეულნი შავს დღეს და უმადურობას, რომ სხვათათვის არა-ჩვეულებრივი მოვლენა თითქოს ჩვენთვის კანონიერად მიგვეჩნიოს, ისე გულდამშვიდებით მივსდევთ ცხოვრების მდინარეობას...

დღეს ჩვენის თეატრის აწმყო მდგომარეობისა და მისი მომავალის გულ-შემატკივართ ერთი ფრიად საჭირო საკითხი აქვთ განსახილველ-გადასაწყვეტი და სისრულეში მოსაყვანი..

ჩვენი მსახიობი რომ **შთამომავლობით ხელმოკლეობასა და ქონებრივ სივიწროვეს** განიცდის, ეს ვინ არ იცის! ვინ არ იცის, რომ წინა ღამის მეფეთა-მეფე, გრძნობათა ბატონი, ცხოვრების ამა თუ იმ მანკიერებისა, ანუ სათნოების გამომსახველი, ათასეულ მაყურებელთა აზრთ-მსვლელობის გამფაქიზებელი, მეორე დღისათვის ხშირად სადილის ფულის ძიებაში უნუგეშოდ დარონინობს..

დიახ, შეიძლება, ეს ყველამ იცოდეს, ხოლო ოცი და ოცდაათის წლის სამსახურით ნიათ გამოლეული, სცენაზე დაბერებული, რაიმეთი დასნეულებული რომ განიადაგებულ სიმშილს განიცდის, ეს კი არვინ იცოდეს.. ან თუ იცის ვინმემ, თვალს დაიბრმავებს, ყურს მოიყრუებს, ვითომ არაფერიაო, და თუ ასეთ დამსახურებულ მსახიობს სიკვდილი ეწია, — გაგიხარიან გვირგვინებსა და სიტყვებს არ დაზოგავენ..

ესეც ყველასათვის აშკარაა..

ჩვენი სიტყვა შეეხება ჭეშმარიტ მსახიობს, სცენის სამუდამო მუშაკს და ამიტომ საზოგადოებამაც უნდა გამოიჩინოს ეგოდენი **მფ**ალალაქობა, თვითშეგნება, საკუთარი სვებედის რწმენა, რომ თავისი საზოგადო და უდიდესი მასწავლებელი სიბერეში უზრუნველჰყოს...

ჩვენ არ ვიცით სხვა რომელიმე ხელობის მსახური ისე უზრუნველად, უეურადღებოდ მიტოვებული, როგორც ქართველი მსახიობი და მისი ოჯახია!..

თბილ. დრამ. საზოგადოებამ ახლავე უნდა დაარსოს მოხუც მსახიობთა ცხოვრების უზრუნველმყოფი კასსა, ყველა დრამატიული საზოგადოებანი და დასნი მოიხმოს, რომ მთავარ კასაში უეტველად შემოიტანონ ყოველი წ[illegible] მოდგენიდან უწყებული პროცენტი, ყოველ[illegible] წლიურად მართოს საღამო-წარმოდგენ[illegible] ფონდის გასაძლიერებლად და ჩვენი სცენ[illegible] მუშაკთ ამითი მაინც სცეს ნუგეში...

აი, ჩვენი სიტყვა და აზრი, — მისი [illegible] ხორციელება საზოგადოებისათვის მიგვინდეთ.

—✲—

ს ი მ ღ ე რ ა

მკერდსა მომეკარ, მომეკვლერსე,
მსურს სიდუმდლო განდა ჩემს ძვირფასს;
ნორჩი შრიშანი ტრფობს დაუორთვიდეს,
ხადო ეკადი—ორთოდვეთ ტაურ ტკვარს.

—

შენ ეურს არ მიგდებ? —წადი, გამშორდი!
მინდა მივეტეტ მარტო ოცნებას;
...დარჩი! ნუ მტანჯავ!.. რად გამრბიხარ?
ქებ შეგასხაო ვარსკვლავთა კრებას.

—

მთვარეც ამოვა, მეროდს შუქს მოგკაფენს,
ბუდბუდი ბადეში სამად დასტეგენს;
მე შენ გექებდი და თითქოს გეზოვე,
სად გაჭქრი, ობდად რასთვის დამტოვე?
ნუ თუ შენ ეეკ მხოდდ ოცნებ?
შენტ—აჩრდილს—გეფრავენ ამბობ!

ს. მანანაშვილ.

აქტიორი, აქტორი და რეჟისორი

თუ ლიუდოვიკ მეთოთხმეტეს შეეძლო ეთქვა, სახელმწიფო მე ვარო, მით უმეტეს თითოეულ თეატრის დასს თამამად შეუძლია გამეოროს ეს გაცვეთილი სიტყვები. მართლაც, თეატრი—აქტიორია, აქტიორები, დასი. პიესა არის საერთო ქმნილება აქტიორისა და ავტორისა. ამის გამო უვარგისი პიესები ხშირად სახელს იხვეჭავენ აქტიორის თამაშით და კარგი პიესები უმნიშვნელოდ რჩებიან აქტიორებისავე თამაშით. როდესაც შავი ასოებით თეთრ ქაღალდზე დაწერილი პიესა იქცევა ხოლმე ცოცხალ სიტყვად, როდესაც მოქმედ პირთ კონებათ კი არ წარმოადგენს მკითხველი, არამედ თვალწინ ხედავს მაყურებელი მათ, აქტიორის შემოქმე-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დებით ხარცად ქმნილს და განცხოველებულს, მაშინ ქმნილება ორად იყოფა. დაამცირეთ, რამდენიც გინდათ, ჩვენი ხელოვნება, ბედი დრამატიულ ნაწარმოებისა მაინც სავსებით ჩვენს ხელშია. უმისოდ პიესა წარმოადგენს მოთხრობას დიალოგიურ ფორმაში, შეიძლება იმგვარ მოთხრობას, რომელიც აღსავსეა მოქმედებით და სიცოცხლით, მაგრამ მაინც რჩება წაგნად. ამ წიგნს ჩვენ ვაქცევთ ხოლმე ცხოვრებად.

თქვენ გრძნობთ ამ სიტყვებიდან, თუ ჩემს თვალში რაოდენ დიდია ჩვენი მოვალეობა, ერთის მხრით, და მუშაობა, მეორეს მხრით. ამ ჟამად მოდად შემოვიდა და ბევრი დიდ ყურადღებას აქცევს რეჟისორებს, დირექტორებს და სხვ. ამით მე არ ვამცირებ და უფრო მაღლა ვაყენებ როლს და დიდს მნიშვნელობას რეჟისორისას, მნიშვნელობას არა მარტო ადმინისტრატიულს, მხატვრულსაც, მხოლოდ იმ დარგში-კი არა, სადაც მათ ალაგს აძლევენ ახალი თეორიები, ანუ უკედ ესთქვათ, იქ კი არა, სადაც აქტორი და ავტორი ‖ქმნიან, სადაც იდუმალ გამოურკვეველ გზებით ერთდებიან ავტორის-მიერ შექმნილი ტიპი და აქტორის-მიერ გადმოცემული ცოცხალი ინდივიდუალური სახე. ამ დარგში რეჟისორი, ხელმძღვანელი და ადმინისტრატორიცა, ყველა, ვინც-კი მუშაობს და ამზადებს საუკეთესო პირობებს შემოქმედების დიად საიდუმლოისას, მხოლოდ გადიან ჩუმად განზე, მოკრძალებით უკქერიან და სტაკებიან იმითი, რის გაკეთებაც შეუძლებელია ხელებით, სიტყვებით, თავით, სხვისი შრომით და რაც მხოლოდ მოიპოვება დიდებულის, შეუგნებელის ან შეგნებულის, მწვავისა ან სასიამოვნო, მაგრამ აქტორის საკუთარის შრომითა და სულის ადფრთოვანებით. დიდ-მამა პიესისა —ავტორი და დასია, რეჟისორები-კი—ბებიები. და როგორც რომელსამე სხვა დიდებულს მწერალს, მეცნიერს, ან კრიტიკოსს არ ძალუძს ასწავლოს ავტორს დაწერა ტიპისა, ან რომელიმე მდგომარეობისა, აგრედვე ვერვინ ასწავლის აქტორს, თუ როგორ უნდა შეჰქმნას ამ ტიპიდან მან კონკრეტული სახე, ან ავტორის დრამატიულ მდგომარეობიდან რა შეჰქმნას: გულის ამოძგერელი თუ სასაცილო ფურცელი ცხოვრებისა! და განა ეს უარყოფაა მეცნიერისა და კრიტიკოსის მნიშვნელობისა მხატვარის მუშაობაში, განა უარყოფაა მათი გავლენისა და შენიშვნების საჭიროებისა? აგრედვე შეუძლებელია უარყოფა რეჟისორის გავლენისა, მაგრამ... იმ საზღვრამდე, რომლის იქით შეუძლებელია ხელის ხლება მხატვარისა: ამ საზღვარს იქით მხოლოდ ორნი-და არიან—თვითონ და ავტორი. მოვალეობა რეჟისორისა, როგორც მხატვარისა არის—შეჰქმნას სცენაზე ის, რაც ადამიანის გარშემო სუფევს, მაშასადამე ყოველივე ისიც, რაიც კვალს აჩნევს მისს სულს. შექმნა-კი თვით ადამიანისა სცენაზე მთელის თავისი სულიერის არსებით, ეს აქტორის უფლებასა და მოვალეობას შეადგენს. აქტორი პასუხს აგებს მხოლოდ იმაში, რაც გააკეთა: შეჰქმნის ცოცხალს სახეს, თუ მოჰკლავს ავტორის განზრახვას. უკანასკნელ შემთხვევაში რეჟისორს თავისის ჩარევით შეუძლიან უშველოს აქტორს უსულო სხეულის შელამაზებაში, მაგრამ თუ უსულო სხეულია, დაე ისევ შეულამაზებელი იყოს. შევჩერდეთ ამ დებულებაზე და ჩავუკვირდეთ მას, რადგანაც სწორედ აქედან გამომდინარეობს ყველა უმთავრესი და თან წმინდა პრაქტიკული შედეგები.

რადგან ჩვენ ვაკუთვნებთ აქტორს ესდენ მაღალ როლს და ვცნობთ, რომ მას უფლება აქვს თავისუფლად შეჰქმნას („შენ—მეფე ხარ. თავისუფალის გზით გასწი, სითაც მიგიწევს შენ თავისუფალი გონება“), ჩვენც მისგან ვთხოულობთ ნიჭს შექმნისას. მხოლოდ უნარი და ნიჭი შემოქმედებისა აძლევს აქტორს უფლებას შექმნისას. შეჰქმენ—და თავისუფალი ხარ. თუ არ შეგიძლია შექმნა, შენ უბრალო მომუშავე ხარ, და რამდენადაც მოიპოვებ შენს საქმეში უფლებას თავისუფალ შექმნისას, იმდენადვე განავითარებ შენს ნიჭს, მანამდე-კი შენ ხარ რეჟისორის მასალა, ვით დეკორაცია, ვით განათება, ანუ—უკეთეს შემთხვევაში—„სცენის მოღვაწე“, და ამ დამოკიდებულ მდგომარეობიდან აქტორს არ ძალუძს თავის დახწევა სხვაფრივ, თუ არ იმ გზით, რომ მოახდინოს შინაგანი კულტურა თავისი ნიჭიერებისა და მიიყვანოს იგი იმ ხარისხამდე, რომ შეეძლოს დამოუკიდებლად შექმნა. ეს პირველი დასკვნა, მეორეზე შემდეგ.

ა. იუჟინი (თ. ა. ი. სუმბათაშვილი)

რუსეთის გამოჩენილი მწერალი
ანტონ პავლეს ძე ჩეხოვი
(დაბადებიდან 50 წლ. შესრულების გამო)

დ ა ღ უ ბ ე ულ ს ნ ი ჭ ს

(დემონის ხსოვნას)

სამშობლო მხარეე, მტირალ-მცინარეე,
თავს ვით ფარვანა, შემოგევლები;
მაგრამ შენს ახლოს ტანჯვა მწვავს, მჯმობს,
და შეუმჩნევლად ნელ-ნელა ვდნები!..

დემონი

დაამსხვრა ჩანგი... დასწყდენ სამანი...
უდმრთოდ კაშარს მოსწყდა ვარსკვლავი;
გაღეიდა ერმუდი მჩქეფარე სასხლი,
ჩანელდა რწმენის მძლე სახმალავი!..
შესწყდა სევდიან ჭანგის გუგუნი,
მეერდს მებრძოლისს დუმბრის ისარი
მძლედ გაეწონა... უკურნებელად
გათანგა სენმა გულის ფიცარი!..
ლტოლვის დაადეედა რასხვა ბედისა,
მსხვერპლს ბილწ სოფლისს ჩანოქვეს სამარე,
თავს დაეკვეითანებ შეგობრის კუბოს,
თვალთაგან მამჩქეფს ცრემლები ცხარე!..

კ. ფშაველა

ერთ ს ვეტრფი...

(ვუძღვნი ნ—ს)

ჩემი ოცნება მარად თანა მდევს,
ვით შენი ტახტ მთრთოლვარე ჩრდილი,
მსურს შენს ნაზ მეერდს ზედ-დაესვენო
შენის ტრფობითა დინე-მიხდილი,
მხოლოდ შენთან ჭერძობს გული სიამეს,
შენთან ეუწდება წუხილი, კვნესა. —
შენს იქით სატრფო სხვა ადარ მინდა:
მე ერთი მწამს და ერთს ვეტრფი მზესა!..

ი. მჭედლიშვილი

ქართული დრამატიული სკოლა

(ვუძღვნი დრამატ. საზოგადოებას)

გასულ წელიწადს ბევრი ახალგაზდა გაემგზავრა რუსეთისაკენ სასცენო ხელოვნების შესასწავლად. მართალია, წინადაც მიემგზავრებოდა ხოლმე თითო-ოროლა ახალგაზდა რუსეთის დრამატიულ კურსებზე სასწავლებლად, მაგრამ გასულმა წელმა ყველა წლებს გადაეჯარბა. ძნელი წარმოსადგენია, რომ ყველა ეს ახალგაზდა ცხოვრების სხვა სარბიელზე დამარცხებულია, იმედ-გატეხილი და ეხლა სცენაზე ეძიებს თავის იდეალს. ამგვარი ახალგაზდა, შეიძლება, ოლიოდე ერიოს საერთო რიცხვში, მაგრამ მათ დიდი ყურადღება არ უნდა მივაქციოთ: ვინც ღრმა სიყვარულით არ შედის სცენაზე, იგი ვერასოღეს ვერ მოუტანს სარგებლობას ჩვენს თეატრს. ისიც შესაძლებელია, რომ მეორე ნაწილი ამ ახალგაზდობისა რუსეთის დრამატ. სკოლებს ეტანება, რათა შემდეგ რუსეთის სცენას შესძინოს ახალგაზდა, ენერგიით სავსე მსახიობები. ასეთ ახალგაზრდებს ჩვენ შეგვიძლია, კოტე მესხისა არ იყოს, სიბრალულით და, თუ გნებავთ, აღშფოთებითაც შევეკითხოთ: **„...შენი რაა, რომ ამშვენებ შენს დამღუპველ ოსმალეთსა?!“...**

მაგრამ არის ისეთი ნაწილიც, რომელიც ცდილობს რუსეთის სკოლაში შეიძინოს სწავლა, ხელოვნების შესაფერი ცოდნა, რათა შემ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დეგ ქართულ სცენაზე იმუშაოს მუყაითად. ასეთ ახალგაზდებს უნდა ვაქცევდეთ ჩვენ განსაკუთრებულ ყურადღებას. ასეთ ახალგაზდებს პირველი წარმოდგენის შემდეგვე საზოგადოება ასე აფასებს: „ხელოვანია, მაგრამ ქართული სიტყვების გამოთქმა არ უვარგა, მღერის“ და სხვ.. საკვირველი აქ არ არის რამე. სამი წლის განმავლობაში ეს ახალგაზდა რუსულ სკოლაში სწავლობდა. აქ მას ასწავლიდენ რუსული სიტყვების გამოთქმას, რუსული ლექსების და მონოლოგების კითხვას, რუსულად ასრულებდა იგი როლს გამოცდის დროს და, დასასრულ, გარეშემოც რუსული ლაპარაკი ესმოდა. არ უნდა გვავიწყდებოდეს, რომ რუსეთის სასცენო სკოლები რუსეთის სცენისათვის ამზადებენ მომავალ მსახიობთ, და სამოსწავლო გეგმაც, უპირველესად ყოვლისა სწორედ ასეთ მიზნის ისახავს. ამგვარ სკოლაში კურს-დამთავრებული ჩვენი ახალგაზდა მსახიობი სულ სხვა პირობებში აპირებს მუშაობას, — სხვა პირობებში-მეთქი, რადგანაც ქართული გამოთქმა და ენა არსებითად განსხვავდება რუსულ გამოთქმისა და ენისაგან. გამოთქმა-კი (დიქცია) მსახიობისათვის ქვაკუთხედია სასცენო მოღვაწეობისა. რუსული ენა დაფუძნებელია ხმის ლოღიკურ აწევ-დაწევაზე, ქართულში კი მუსიკალური ამაღლება სჭარბობს. ეჭეს გარეშეა, რომ რუსული ენის გამოთქმა (დიქცია) სულ სხვა იქნება, ვინემ ქართულისა; ქართული სცენის ქართველ მსახიობს, რომელსაც დრამატიული განათლება რუსეთში აქვს მიღებული, აკლია ქართული გამოთქმა. სანუგეშებელი ის-ღა აქვს ასეთ მსახიობს, რომ „თუ შრომა და მუყაითობა არ დაიშურა, მომავალში იგი თავიდან აიცდენს ამ ნაკლს და ჩვენი სცენისათვის სასარგებლო მუშაკი გახდებაო“ და სხვ., როგორც საერთოთ რეცენზიებში სწერენ ხოლმე.

გამოდის, რომ უკვე ახალგაზდა მსახიობს განსაკუთრებულ, სპეციალურად ქართულ, სცენისათვის მომზადება ესაჭიროება. მაგრამ მივიღოთ მხედველობაში ის, რომ ერთხელ შეჩვეული გამოთქმის გადაბრუნება მეტად ძნელი არის და, ამასთანავე, რთული, ვინაიდან უკანასკნელ შემთხვევაში ახალგაზდა მსახიობს ხელმძღვანელი არა ჰყავს და საკუთარ ძალ-ღონეზეა დანდობილი, — და ადვილად დავინახავთ, თუ რაოდენი ენერგია ეხარჯება ასეთ შემთხვევაში მსახიობს. სხვისი რა მოგახსენოთ, მაგრამ ამ სტრიქონების დამწერისათვის მეტად ძნელი იყო შეენარჩუნებია, რაოდენადაც ძალღონე შესწევდა, ქართული გამოთქმა კითვის დროს (ე. ი. აღარ „ემღერა“), მიუხედავად იმისა, რომ იგი სრულიადაც არ სწავლობს დრამატიულ სკოლაში: რუსულმა თეატრმა და რუს მსახიობების დიქციამ იცის ჩვენი გამოთქმის გადაგვარება. ვგონებ, მკითხველო, შენც ამავე დღეს განიცდი.

ერთად ერთი ხსნა, ერთად ერთი გამოსავალი ასეთ გაჭირვებულ მდგომარეობიდან, — ქართული დრამატიული სკოლაა, საკუთარი სკოლა. ეს სკოლა პირდაპირ ჩვენი სცენისათვის მოამზადებს მსახიობს. ჩემის აზრით, ვერავინ უარჰყოფს იმას, რომ ჩვენ ახალ მსახიობთა დიდი რიცხვი შეგვაძლებინებს კარგი დასი შევადგინოთ და სხვა და სხვა ადგილებშიც მივაშველოთ იგი. ამ შემთხვევაში ერთი და იგივე მსახიობი აღარ გამოვა ზედი-ზედ სხვა და სხვა როლებში, რაც ძლიერ ვნებს პიესის ღირსეულად შესრულებას, — არამედ ყოველი პიესა ახალ მსახიობის მონაწილეობით იქნება წარმოდგენილი, მაშინ, ვგონებ, მოისპობა თავის-თავად ისეთი საყვედური, როგორიცაა, მაგალითად: „ეჰ, ის ხომ რამდენჯერმე მინახავს მაგ როლში!?“ და სხვ.. როდესაც მსახიობები საკმაოთ იქნებიან, მაშინ იგინი ძალაუნებურად მეტ სიფხიზლეს, მეტ უნარს გამოიჩენენ, ვინაიდან მხოლოდ ისეთი მსახიობი შეინარჩუნებს ბურთსა და მოედანს ბოლომდე, რომელიც განუწყვეტლივ ვითარდება და საქმის შესაფერია. როგორც ხედავთ, ამ მხრივ სკოლა დიდ სარგებლობას მოუტანს ჩვენს სცენას. ესეც არ იყოს, მაშინ მსახიობი ვერ გაბედავს თავისი პირობები უკარნახოს „ბატონ-პატრონს“, როგორიცაა დრამატ. საზოგად. გამგეობა, იგი ველარ მოსთხოვს მათ დაუყოვნებლივ ასრულებას შუა სეზონში, — ეს კი ამ ჟამად ხშირად ხდება ხოლმე ჩვენ სცენაზე: მსახიობი დაიმედებულია, რომ, თუ ესა თუ ის ჟინი არ შეუსრულეს, იგი წავა დასიდან და სხვას ამ ჟამად ვერავის იშოვნიან მის ალაგზე. ახალ პირობებში ასეთს ჟინიან მსახიობს მეო-

რე მხახიობი შესცელის მყისვე. დასასრულ, საერთო ანსაბლისათვისაც დიდათ სასარგებლოა ასეთი სკოლა: უხალხობისა გამო ამ ჟამად მეორე და მესამე ხარისხოვან როლებს ხშირად გარეშეს, შემთხვევით შემოსწრებულ პირს მიანდობენ ხოლმე. ასეთი შემთხვევითი არჩევანი უმეტეს ნაწილად აზარალებს პიესას აღსრულების მხრით. ახალ პირობებში ასეთი როლებიც კი პირველ ხარისხოვან მსახიობთა შორის უნდა განაწილდეს. ეშვი არ არის, აქ მეტი ანსაბლიც იქნება.

ხშირად გვესმის ხოლმე, ჩვენ სცენაზე მასსიური, ხალხური სცენები ყოველთვის ფერმკრთალია; სტატისტები უთავბოლოდ ირევიან სცენაზე, უდროოთ შემოდიან და გადიან, სცენაზე „ღირსეულად ვერ უჭირავთ თავი“, სიტყვები არ იციანო და სხ..

მაგრამ იკითხეთ ერთხელ მაინც, ვინ არიან ჩვენი სცენის თანამშრომელნი? და თქვენთვის დღესავით ნათელი იქნება, რომ უნიჭიერესი რეჟისორიც ვერაფერს გააწყობს დღევანდელ პირობებში. როგორ უნდა გაწვრთნას რეჟისორმა გაზეთის გამყიდველი ბიჭი ან როდის? დიაღ გაზეთის გამყიდველები არიან ჩვენი სცენის თანამშრომელნი! ასეთ თანამშრომელს ძლიერ ბევრი რეპეტიცია სჭირდება, სანამ იგი მართლაც ცოცხალ მანქანად გადაიქცევა სცენაზე. რეპეტიციაზე კი იგი ვერ მოვა, რადგანაც თავისი დღიური საქმეებითაა გართული: გაზეთით ირჩენს თავს და აცხოვრებს ოჯახს. ამის შედეგი ისაა, რომ სცენაზე ამ თანამშრომლებს შემორეკენ ხოლმე; გარედან, კულისებიდან-კი რომელიმე მსახიობი გაკკივის მათ მაგიერ, ან სუფლიორი ლაპარაკობს მათ სიტყვებს, ან პიესის უმთავრესი გმირი წასჩურჩულებს საგრძნობელად საჭირო რეპლიკებს.

დასკვნა: ჩვენს სცენას აკლია ის ცოცხალი, მრავალ-ფეროვანი მასსა, რომელიც რუსეთის სცენაზე უკვე დიდი ხანია შემოღებული და განვითარებული.

ჩვენს დრამატიულ სკოლას შეუძლია თავისი შეგირდები მიაშველოს თანამშრომლებათ ქართულ სცენას. მათთან მუშაობა გაცილებით ადვილი იქნება, სისტემატიური და, მაშასადამე, ნაყოფიერიც: ერთხელ და სამუდამოთ ავაცილებთ ჩვენს თეატრს ზემოთ მოყვანილ საყვედურებს, მეორე მხრით კი შეგირდებისათვის თანამშრომლობა უკვე პრაქტიკული ნაბიჯი იქნება მათი მომავალი ასპარეზისაკენ.

მრავალი თვალსაჩინო სარგებლობის მატანა შეუძლია საკუთარ დრამატიულ სკოლას. მაგრამ ჩვენ ვერ ჩამოვთვლით ყველას ამ მცირე წერილში. მოკლეთ, სქემატიურად აღვნიშნეთ უმთავრესი სასარგებლო მოქმედება სკოლისა. ასეთი სკოლის დაარსებით ჩვენ სრულიად არ უარვყოფთ რუსეთის სკოლებში წასვლას. ეს საჭიროა არის სასცენო ტეხნიკის შესასწავლათ და გასაცნობად. ამის შესწავლა ჩვენი ტეხნიკურის მხრით მეტად დაქვეითებული სცენისათვის სასარგებლოა და მეტი არაფერი. მაგრამ აქვე უნდა აღვნიშნოთ, ამ სკოლაში ძირითადი განათლების მიღებით ახალ გზდა ქართველი მსახიობი ბევრს ვერას შეძენს ჩვენს სცენას. ჩინებული რეჟისორები შეიძლება გვეყოლოს აქედან, მაგრამ, მოგეხსენებათ, უმსახიობოთ რეჟისორი არაფერს არ წარმოადგენს. ამით ჩვენ ერთხელ კიდევ ხაზს ვუსვამთ საკუთარი დრამატიული სკოლის საჭიროებას.

ამ სკოლის გეგმაზე — შემდეგ.

პ. დადვაძე

ქ. ოდესა

სომეხთა ახალგაზდა მსახიობი

სევუმიანი

სახალხო თეატრის რეჟისორი

წყურვილი

დრამა 3 მოქ. 4 სურ.

მოქმედება მეორე

მარიამი, ქალბატონი
ქეთევანი) მარიამის
დავითი) შვილები
პირველ ქმრიდან
კატო) მარიამის შვი-
პეტრე) ლები მეორე
ქმრიდან

მფლობელაძე, მეო-
რე ქმარი მარიამისა,
დიდი ბატონი
მაია, აღმზრდელი ქე-
თევანისა და დავითისა
ილია)სოფლის ამო-
პეტრია)რჩეულნი

სცენა: ბაღი, უკან სასახლე, რომლის აივანია ორ მხრივ მარმარილოს ასავალით; კიბის თავზე მძინარა ლომების ქანდაკებანი მარმარილოსივე. აივნის წინ ჰაუზი, რომლის შუა გველეშაპია და პირიდან ამოდის შადრევანი ხვეულათა. აგურით მოფენილი კვლები და ვარდის ბუჩქები. აქა-იქა მაგიდები თავის საზაფხულო საბაღო სკამებითა. შიგნიდან მოისმის მხიარული როიალის ხმა.

I

მაია, პეტრია

მაია არა, პეტრია, ჩემი ჩარევა საქმეს ავნებს, ისა სჯობიან, მე თქვენ შორის უჩინრად ვიყვე.

პეტ. შენ იცი, მაია!

მაია ახლა აქედ ქეთევანი ჩემი გარდილი გამოივლის. უეჭველია, გკითხავს ამბავს, შენ, რაც შეიძლება, მათი წყურვილი დაუსურათე, ჩემი გარდილი კეთილია. გულკეთილობით მსწრაფლ გულსა წყლული დააჩნდება.

II

იგივე, **ქეთევანი**

ქეთ. (წიგნით შემოდის) ოჰ, გამარჯობა (ხელს ართმევს) პეტრია!

პეტ. ბატონის შვილი გვიდღეგრძელა ღმერთმა.

ქეთ. როგორა ხართ?

პეტ. თქვენი დამაწყევარი იყვეს, როგორც ჩვენა ვართ, შარშან ჩემმა დედაკაცმა კეკელამ ხომ თქვენი ჭირი წაიღო. ეს არ მაკმარა, თანაც ქალ-ვაჟი გაიყოლია.

ქეთ. რომელი, ჩვენთან რომ იყო?!...

მაია მიხა კი არა, იმაზედ უმცროსი.

პეტ. ნასალდათარი მიხა?! არა! იმაზედ უმცროსი. ახლა კიდენა ორი ქალ-ვაჟი ლოგინად არიან ჩავარდნილნი...

ქეთ. მიხაცა!...

პეტ. არა, შენი ჭირიმე! იმის მომდევნოები.

ქეთ. მერე რა სტკივათ?

პეტ. არაფერი შენი ჭირიმე.

ქეთ. მა რა სნეულებაა ეგეთი?

მაია ციებ-ცხელება. არა მარტო ამისი ოჯახი, არამედ მთელი სოფელი მაგითია დასნეულებული.

ქეთ. ექიმი ხომ არის? მერე და მიზეზი მიზეზი ვერ გამოაკვლია?

პეტ. რა მოგახსენოთ, შენი ჭირიმე. ასე ამბობს, ჭაობიან ადგილის ბრალიაო.

მაია მზე იმათ არა აქვთ და წმინდა საღი წყალი, დასნეულდებიან, მარა მოუვათ!

ქეთ. როგორ თუ მზე?! განა მაგათ სოფელში მზე არ ამოდის?

პეტ. ამოსვლით-კი ამოდის, მაგრამა...

მაია არა მაგათთვის. იმ სიმაღლე კედელი განა მაგათამდე მიუშვებს. შენმა მამინაცვალმა მაგათთვის მზეც დაიშურა და წყალიცა

ქეთ. ჰო, დიახ, დიახ, კედელი...

პეტ. ჩვენც სწორედ მაგისათვის გიახელით, შენი ჭირიმე. იქნება დაგვეხმაროთ და დიდ ქალბატონთანა რაიმე გვიშუამდგომლოთ...

ქეთ. რომ კედელი დაანგრიონ?! დიდი ქალბატონი დედაჩემი?! ეჰ, ჩემო პეტრია! დედაჩემს ისევე შეუძლიან იმ კედლის აღება, როგორათაცა შენ. დედაჩემს ქალბატონობა მაშინ ჩამოერთო, როდესაც მამაჩემი გადაუსახლებიათ; მაშინ დაჰკარგა იმან თავისუფლება, როდესაც დაუკავშირდა მამინაცვალსა.

მაია გულს ნუ გაიტეხ, ჩემო გარდილო! ნათქვამია: „წყალი ნაგუბარში ჩადგებაო“.

ქეთ. მერე როდის-ღა ჩემო გამრდელო?! განა არა ხედავ დედაჩემის ყოფნასა?

მაია დავითი მოდის. პეტრია! შენ წადი. შენ და მამა ილიამ დამიცდეთ ბაღის ბოლოში და შემოსვლისათანავე აქ გაჩნდით. (პეტრა გადის) შენ-კი, ქეთევან! აბა სცადე დავითის გულში ჩახედვა, ხოლო ეცადე არ გაგიგოს. იქნებ გული ჩვენსკენ აქვს. ღმერთო! შენა ჰკითხე იმ მასწავლებლებს, რომელთაც ასე გამომიცვალეს...

ქეთ. ეჰ, ჩემო გამრდელო! განა მარტო დავითი? ყოველი სასწავლებლები, განსაკუთრებით სამხედრო, ყველას ასე გვიუცხოვებს.

მაია ვგონებ ნაქეიფარია. (გაივლის) შენი გული გადაუშალე ვით სარკე, იქნებ იცნოს თავი...

III

ქეთევანი, დავითი

დავ. შენა ხარ, ქეთევან?!

ქეთ. მე ვარ, ჩემო ძმაო! სადილი გიჭამია?

დავ. სადილი-კი არა, გადაკრულიცა ვარ.

ქეთ. კიდევ გააცილეთ ვინმე?

დავ. შენით მოჯადოებული. შენი სადღეგრძელოც დავლიეთ.

ქეთ. მე ეგ არ მითხოვნია?

დავ. (გვერდით მოუჯდება) შენ ვინა გკითხავდა! იცი, ქეთო შენ იმას ძალიან უყვარხარ.

ქეთ. ვიცი, მარტო იმის სიყვარული არა კმარა. მაგრამ ერთი ეს მითხარი, შენ ვიღა გიყვარს!

დავ. არავინ.

ქეთ. მაშ, შენ გულიც არა გქონია.

დავ. გული?!.. ჩემი გული ღვინოში დავლიე. სმაში ჩავატანე.

ქეთ. მაშ. ნუთუ, არავინ გაგონოება?

დავ. მხოლოდ სამსახური და ქეიფი..

ქეთ. როდემდის, ჩემო ძმაო, როდემდის?

დავ. სიკვდილამდის...

ქეთ. მაშ, მამა მაინც არ გაგონდება?

დავ. მამა?!... მერე, რომ არ მახსოვს?.. შენ-კი გახსოვს იგი?

ქეთ. მე წუხელიც ვნახე...

დავ. სიზმარში?!..

ქეთ. სიზმარში! მერე იცი როგორა?

დავ. პატარაობას მეცა ვხედავდი. უფრო მაშინ, მაია რომ გვიამბობდა ხოლმე..

ქეთ. ვითომც ვიყავით ჩვენს სოფელშია. შენ მაღალ კედელზე ახვედი გადასახტომად, სადაც წყაროს თავია, მაგრამ შიგ-კი გადავარდი. შევწუხდი. მინდოდა შენი პოვნა, მაგრამ იმ კედელს-კი ვერ აუველი. ამ დროს გამოჩნდა მამაჩვენი წერაქვითა, მივარდა, დაჰკრა კედელს და გაარღვია. გარღვეულ კედლიდან გადმოჩუხჩუხდა წყარო. შენც იმ წყაროს სათავეში გაჩნდი და ორივენი შიგ დავდიოდით ფეხშველები. მამა კი ამ დროს იდგა ჩვენი სახლის ლაბიერზე და გვეუბნებოდა: „უთხარით მთელს სოფელს: გამოიყვანონ სნეულნი: დალიონ ეს წყალი, მზეს შეხედონ და განიკურნებიანო“.

დავ. ეჰ, ჩემო ქეთო! ეგ სიზმარი სიზმრად დარჩება, ის კედელი-კი იქ იქნება აყუდებული. მაგ კედლის შემოფარგვლით დაიჩემა, ჩვენმა მამინაცვალმა მზეც და წყაროცა.. ან და, რა საჭიროა სოფლისათვის? განა თვით სოფელმავე არ ააშენა ის კედელი მბრძანებით მამინაცვლისა?

მაია (იქვე ხესთან ყოფილა, წინ წამოვა) მართალია, ჩემო გარდილო! მაგრამ სოფელმა რა იცოდა, თუ იმ კედლით მზისა სხივები, წმინდა წყაროც დაეხშობოდათ?! მთელი სოფელი თუ ჭაობად გადაექცეოდათ?!.. მთელი სოფელი დასნეულდა. დიდს და პატარას სწყურიანთ...

დავ. მერე აკი აქვთ იქ მდინარე?

მაია კიდეც ის მღვრიე და ჭაობიანი მათ დღეს უმოკლებს; მორდილთაც-კი ასნეულებს... აი, ახლაც მაგისათვის გამოუგზავნია სოფელს ამორჩეულნი...

დავ. რომელთაც ურჩევ უკან დაბრუნდენ. თორემ ჩვენი... მამაჩვენი მაგ მეთაურებს შორს უკრავს თავსა. შენ-კი, ჩემო გამდელო, სულ რომ არ გაგრიო, ისა სჯობიან. თორემ შენც მიგაყოლებს, დედა-კი მარტო დარჩება...

მაია კარგი, შვილო?! აგრე გადავცემ გამოგზავნილებს.. (გადის)

ქეთ. (რა გავა მაია) ნუ თუ ჩვენი ხსნა არსით არის?..

დავ. შენ რა გიჭირს?!.! განა თავისუფალი არა ხარ?

ქეთ. თავისუფალი?! ეს, თავისუფლება-კი არა, ჯოჯოხეთზე უარესია. თვალით ხედავდე სნეულთ, ყურით გესმოდეს მათი წყურვილი და კი ვერ შეგეძლოს მათი განკურნება? ბუნება იყვეს უხვი სოფლისათვის, ხოლო გაუმაძღარი ბატონი-კი თავისის კედლით ყველას უხშობდეს!

დავ. ეჰხ, ჩემო ქეთო!.. მაგრამ არა! (წამოდგება) მე ხომ სამხედრო პირი ვარ... არ შემფერის...

ქეთ. არ შეგფერის ამ კითხვის სჯა?!.. (წამოდგება) მერე როდემდის?..

დავ. სანამ, აი ამ მხრებზედ ეს ტვირთი მადევს...

V

იგინივე, **კოტე**, **პეტრე**

კატო ქეთო! საღამოს ჩვენთან საკრებულოში არ წამოხვალ!

ქეთ. არა!

პეტ. მე გთხოვ, ქეთო, ჩემის ხათრით წამოდი.

ქეთ. განა არ იცი, ჩემო ძმაო, მე იქ არ დავიარები?

კატ. მაგას სოფელში ურჩევნიან გლეხებში. შენ, დავით, არ წამოხვალ?

დავ. წამოვალ, აბა აქ რას გავაკეთებ.

ქეთ. რა ვუყოთ, თქვენ იქ მადლიან წრეებში ჰპოვებთ სიამოვნებას, ხოლო მე-კი ზაფხულობით სოფლად გლეხებში...

პეტ. ჰოო?! არ ვიცოდი? მერე ვისზედა?

კატ. (ქეთოს შეჰხედავს) შენს ნამოსამსახურე მიხაზე.

დავ. გთხოვ!..

კატო ოჰო!.. წაექომაგე?

პეტ. ჰო, და მართალიც არის. აბა, რა სახუმაროა?

ქეთ. აქ საძრახისი მაინც არა არის-რა! განა არ შეიძლება, იგი ბევრს თქვენის წრის ყმაწვილკაცებს სჯობდეს! პატიოსანი და ერთგული ქმარი მაინც იქნება. მისმა მომწონმა შესაძლოა არც გაგიცვალოს შენს არკადიაზე.

კატო დაადარე მსხალი პანტასა.

ქეთ. ეგ გემოვნებაზეა დამოკიდებული.

წყურვილი, მოქ. *II*, გამოსვლა *X*. ნახატი **ო. შმერლინგისა**

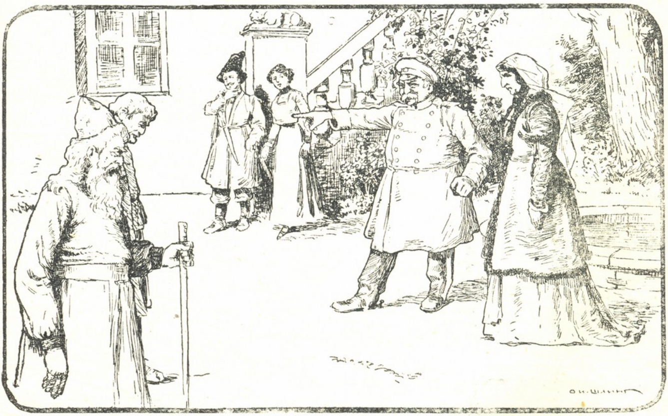

მფლობელაძე —... მე თქვენ ძაღლივით დაგახრჩობთ...

კატო გლეხები რა ჩვენი საკადრისია გლეხები? აი, ჩვენი წრის საზოგადოება; მათთან გართობა; ცეკვა-თამაში სამხედრო პირებთან. მეტადრე დეზებიანთანა.. ცეკვაში რომ გააქვს ხმაურობა: ძინ, ძინ, ძინ! თითქო მუსიკა იმათთვის არისო.

პეტ. მით უმეტეს არკადიასთანა, არა, კატო!?

კატო მართლა და არკადია კარგად ცეკვავს... ჰო, პეტრე, იცი, რომ ქეთო შეყვარებულია?

მაინც და მაინც, პანტა უფრო ფესვ მაგარია...

კატო რაში მეჭირვება იმისი ფესვი, თუ თვით არ იქნება სურნელოვანი? რას იტყვი, დავით?

დავ მომწყდი თავიდან...

კატო როგორ გეტყობა გაუნათლებლობა? წავიდეთ პეტრე! ვგონებ ამათ ვუშლით...

პეტ. შენ, ჩვენი და-კი არა, სწორედ მორიელი ხარ...

კატო (აღარ გაუყურის სულსა) აბა, შენ, ალალი ძმა, რომ მაგას მეძახი, ეგენი ხომ...

პეტ. (მაჯა და ხელს გაუკრავს) ჰო, კარგი! შენთვის ხელვე დავითს სეკუნდანტებს გამოვუგზავნი.

დავ. (რა გაჯლეს ჭიტრე და კატო, ბაუზის შემდეგ) ქეთო?! მართლა და, ხომ არაფერი დამოკიდებულობა გაქვს?

ქეთ. ვისთანა?

დავ. „ვისთანა!“., ვისზედ წამოგძახა კატომ?!

ქეთ. მაგაზედ არ-კი გიპასუხებ.

დავ. ჩემო ქეთო! ნუ-კი ჯავრობ. ხომ იცი, ამ სახლში შენ რომ არ მყვანდე, ერთს წუთსაც არ დავდგებოდი. არ მინდა, რომ შენ ეგ წამოგძახონ.

ქეთ. მიხა, რომ ჩვენ გვემსახურებოდა, ხომ იცი, ეგენი უდიერად ექცეოდენ, მე-კი ვესარჩლებოდი, აი, რისთვისაც დაუხვევია ხელზე კატოს, რომ ვითომ მე იგი...

დავ. რაღაზე შესდექ?.. ქეთო! რათ მიმალავ? მითხარ ყოველი.. გიყვარს?

ქეთ. მართალია მიყვარს, როგორც ადამიანი—ბუნების შვილი, კეთილი და პატიოსანი კაცი.

დავ. მაგრამ, მაგგვარ სიყვარულს მოსდევს სიყვარული კავშირისა.

ქეთ. ჯერ ეგ არ მიგრძენია..

დავ. და რომ იგრძნო...

ქეთ. რომ ვიგრძნო?!.. მაშინ, რა გაეწყობა, ჩავიყურებ ჩემს გრძნობას..

დავ. მაგრამ გვიან-ღა რომ იქნება? ჩატეხილი ხიდიც ხელს შეგიშლის, მასთან ვერ მიხვალ..

ქეთ. შენ მცდი. ან და, დამცინი ილიას სიტყვებით.. მაგრამ მე-კი გეტყვი გულ-ახდილად: თუ შევამჩნევ თვით მიხას, ვით „გიორგის“ სიყვარულს, აღარ მივხედავ მის გვარიშვილობას; აუხვევ ხიდსა და შიგ წყალში გავცურავ...

დავ. ვაი თუ ცურაობამ გიმტყუნოს? სისუსტემ გძლიოს და მორევმა დაგახრჩოს?

ქეთ. მირჩევნიან წმინდა სიყვარულის მორევმა დამახრჩოს, ვიდრე ისეთმა, როგორშიაც ჩვენ ვიმყოფებით. ჩემთვის „მთელი ტივი“ უკვე მიტანილია, რომელსაც ნათლადა ვხედავ, რადგან განთიადის დასაწყისმა განვლო და უკვე მზემ გადმოიმზირა.

დავ. მაშ, მზის სხივი მხოლოდ თვით მიხას ვერ შეუმჩნევია..

ქეთ. სწორედ. არც საკვირველია, რადგან იმყოფებიან ჩვენს მამინაცვლის ხელში, რომელ-მაც თვით ჩვენთვისაც-კი ჩვენი მშობელი დედა დედინაცვლად გარდააქცია...

დავ. მშობელს ნუ შეურაცხობ.

ქეთ. არა, ჩემო ძმაო! მე მშობელს-კი არ შევურაცხყოფ, არამედ ვკიცხავ მის მოქმედებას.. განა ვერ ხედავ, რომ დღეს მონაა იგი ჩვენის მამინაცვლისა, რომელმაც არა მარტო ჩვენსა და მშობლის შორის ააგო კედელი, არამედ სოფლისა და მზის შორისაც...

VI

აგინეკი, **მაია**

მაია (გამოჩნდება) დედამიწიდან ანკარა წყარო-კი დაუხშო. ცამდის აბჯენილ კედლით ბრწყინვალე მზე აქოლა და ამით სოფელი ჭაობად გადააქცია. მოსავალსაც-კი ღვარძლი გამოსდევს და სოფლელთ საზრდოს უწამლავს. დიდი პატარა დასნეულდა, აცივ-აცხელებს და ყველა ერთად გაიძახიან: „გვცივა, გვწყურიან“?

ქეთ. და ყველა ამას-კი, დედა გულგრილად იტანს, მთელ სოფელს ანაცვალებს ჩვენი მამინაცვალის ალერს-ფუფუნებას?!

მაია შვილო ქეთევან! ნუ მოიხსენიებ მშობელს ცუდად. მოეტევება. ქალია და როგორც სუსტი არსება..

ქეთ. ეხ, ჩემო გამდელო! ქალი არ იყო ქეთევან დედოფალი? თვით შენ არ გვიკითხავდი იმის თავ-გადასავალსა? განა ისინი ისეთივე ადამიანები არ იყვნენ, როგორნიც ჩვენა?

მაია ისინი უფრო სულგრძელები...

დავ. ყველას არ ძალუძს მსხვერპლად შეწირვა; მაგისათვის იყვნენ აღზრდილნი.

ქეთ. მაგრამ მოვალეობა-კი ყოველს იწვევს. სოფელი საჭიროობს გულშემატკივარს. აი, განა შენ კი არ შეგიძლიან ხმა ამოიღო?..

დავ. მე?!.. მე ვარ იარაღი მთავრობისა, მამინაცვალმა მე აღმზარდა მთავრობისათვის...

ქეთ. ჩვენი სოფელი მაშ უპატრონოა...

დავ. (ნადვლიანად) დიახ, დიახ...

მაია ქალბატონი აქედ მობრძანდება.

VII

იგინივე, მარიამი

მარ. აქა ხართ? (**მაიას**) შენც აქა ხარ?

მაია აქ გახლავარ, ქალბატონო. ჩემს გარდილებთან. (გავა)

მარ. შენ, შვილო დავით, გვიან მოხველ, ჩემთან გამოსამშვიდებლად აღარ შემოხველ.

დავ. გვიან იყო, დედა ჩემო! ცეკვისაგან თავბრუ მეხვეოდა; ვეღარც შეგაწუხე.

მარ. პეტრე და კატოც შენთან იყვნენ, მაგრამ ისინი მაინც შემოვიდნენ. ამ ბოლოს დროს დედის ვალი დაივიწყე, შენც ქეთო, ამ ხანებში გამოიცვალე, გამჩნევ უპატივცემობას.

ქეთ. მე ყოველს, დედაჩემო, ღირსეულად ვექცევი.

მარ. კიდეც ეგ არის, რომ არა! იმ დღეს მამაშენს ძლიერ უკმეხად მოეპყარ...

ქეთ. მამაჩემს?! იქნება მამინაცვალსა?

მარ. შვილო ქეთევან, დღეს მამაა შენი, აღარ გარგებს გარჩევა. დღეს ის არის ჩვენი ოჯახის მფარველი და მასთან უფროსიც...

ქეთ. არა, დედაჩემო! მფარველი კი არა, დამღუპველი; დიახ, დამღუპველია!

მარ. (მიიხედ-მოიხედება შეშინებული) რას ამბობ, ჩუმადა შვილო!.. იმდღესაც, მე რომ არ ვყოფილიყავი, გპირობდა...

ქეთ. სოფლად გაგზავნას განა? მე მზათა ვარ მოვშორდე აქაურობასა. მზად ვარ დავივიწყო იმისი სახე, მამიჩემისას აი, ამ სურათს ვუყურო..

მარ. ქეთევან, შვილო, შენი თავიც შეიბრალე. ხომ იცი იმისი ამბავი. აი, იმ დღესაც ბრძანა: შენგან მომეხსნა სურათი მამიშენისა. მე შევპირდი, მაგრამ... გთხოვ, შვილო, უბეში შეინახო, რომ არ შეამჩნიოს.

დავ. როგორ! შვილს მამის სურათის ტარების ნებაც არა აქვს?..

მარ. ჰო, და ვაჟკაციც შენა ხარ... (სიამოვნებით უყურებს) მაშ, შვილო უთხარი...

დავ. მე?!.. ჩემს უფროსს?.. მე სამხედრო პირსა არა მაქვს უფლება...

ქეთ. კმარა, არავისა გთხოვთ. მე ვარ ეხლა სრულ-წლოვანი და მზრუნველიც აღარ მჭირია, დღეიდან წარსულის ანგარიშსაც-კი მოვითხოვ, მე მემკვიდრე ვარ მამიჩემისა და მე მეკუთვნის ჩემი ნაწილი სოფლისა მაინც.

დავ. ჩემი ნაწილიც, ჩემო ქეთევან, შენთვის გარდმომიცია...

მარ. (შიშით მიიხედება და შენიშნავს) შვილო, გაჩუმდი! აგერ მოდის...

VIII

იგინივე, **მფლობელაძე**

მფლ. (გაჩქარებით წამოსული შესდგება) ოჰო! თქვენ ყველანი აქა?!...

მარ. აქა, ჩემო ბატონო, შენს დასახვედრად!..

დავ. (გამოიჭიმება) დიახ.

მფლ. კარგი!.. შენ, ქეთევან: აბა მიყურე?!...

ქეთ. თვით შიგ თვალებში! რადგან სხვისი არა დამიჩემიარა...

მფლ. როგორ! (მიხედავს მარიამს) მაშ, შენ!..

მარ. არა ჩემო ბატონო! მე სრულიადაც არაფერი...

მფლ. (ზიზღით) აჰ, ქალაჩუნა!.. (დავითს) შენ, ჩემო მხედარო! როგორ უსრულებ შენს უფროს სამხედრო მოვალეობას?!

დავ. როგორც მიბრძანებთ..

IX

იგინივე, **მაია**

მაია დიდო ბატონო! თქვენს სანახავად გიახლნენ ჩვენის სოფლიდან.

მფლ. (გადახედავს მარიამს) ოჰო! აქ რაღაც ამბავია?! (დაჯდება) დაუძახე! (მაია გავა. ყველას სათითაოდ უყურებს, ჩაფხა) დასხედით; ქეთევან, დაჯექი.

ქეთ. მე, როგორც ქალი (გადახედავს ძმას) და არა მხედარი, თქვენი მორჩილი,— არ გემორჩილებით.

მფლ. (მუქარით) ქეთევან?!..

X

იგინივე, **მაია, პეტრე, ილია**

პეტ. (მოწიწებით) დიდი ბატონი ადღეგრძელა ღმერთმა.

ილ. აქა მშვიდობა!

მფლ. (ილიას) შენ არ გეკადრება ქუდის მოხდა?!..

ილ. როგორც მოძღვარი...

მფლ. შენ სოფლის მოძღვარი აღარა ხარ!

ილ. როგორც ნაკურთხი. ჩვენ ვიხდით მხოლოდ სასულიერო წესითა.

მფლ. მარტო თქვენა ხართ?!

ილ. (წინ წადგება) სოფელმა მხოლოთ ჩვენ ამოგვირჩია.

მფლ. კარგით! რა გსურთ?! ჩქარად, თქვენთვის არა მცალიან.

ილ. „ბატონი ერისთვისაო"! თქვენც სოფლისათვისა ხართ, მას შემდეგ...

მფლ. კარგით! მერე?

ილ. სოფლის გაჭირვება თქვენად მიიჩნიეთ. მისი წყურვილით თქვენ მოიწყურვეთ, ვით მამა სოფლის, როგორც ჩვენი კეთილი ბატონი.

მლფ. მერე?!?..

ილ. სოფელი ჭაობში სცურავს. დიდი-პატარა დასნეულდა ციებ-ცხელებით.

მფლ. მაგისათვის გყავთ დანიშნული ექიმი, მერე?!

ილ. ექიმი, დიდო ბატონო, იქ ველარას უშველის, სადაც მოსავალსაც-კი შეეპარა ლვარძლი, რამაც ხალხი დაასნეულა. ჰაერიც-კი სნეულებით გაჟღენთილია, და, აბა, ექიმმა აქ რა უშველოს?..

მფლ. კარგი! მერე მიზეზი?!

პეტ. კედელი გახლავთ, თქვენი ჭირიმეთ.

მფლ. კედელი?!..

ილ. დიახ, კედელი, რომელიც აჰყუდებია ბრწყინვალე მზესა...

მფლ. მერე?!...

პეტ. წყაროც გადაგვევდო, აღარ მოგვდის ანკარა წყარო, ბაღიც კი ამომივარდა.

მფლ. მერე?!!

ილ. ბაღს ვიღა ჩივის, ყოველს წყარო ენატრებათ, იგი მირონად მიაჩნიათ. მდინარე ჭაობიან სნეულებას უფრო ხელს უწყობს და სოფელს ამითი ბოლო ელება.

მფლ. სულაც, რომ ამოწყდეთ, ის კედელი მაინც კედლად დარჩება! ჩვენს შორის იგი იქნება. არ მივაკარებ სოფელს ჩემს კარმიდამოს.

ილ. მთლად ამოსწყდეთო?! ნუ გავიწყდებათ ბატონის მოადგილევ!...

მფლ. რას ჩააცივდი: „ბატონის მოადგილევ, მოადგილევ"!!

ილ. მე მოგახსენებთ, რაც მართალია: თქვენა ბრძანდებით ბატონის მოადგილე...

მფლ. კარგი? მერე?!

ილ. კეთილი, მოგახსენებთ და, აი, რასა: თუ ცხვარი არ იქმნა, მეცხვარე რა საჭიროა?

მფლ. უმმმ!... კეთილი?! (წამოდგება და მივა ილიასთან) იცი? მე შენ მომწონხარ.. ამისათვის შენა გნიშნავ ჩემს მოურავად...

ილ. არა, დიდო ბატონო! კრუხი ქორობას ვერ გასწევს. მე მოძღვარი ვარ და მოურავად ვერ გამოვდგები.

მფლ. არ გაქვს შენ სამწყსო. სოფელს სხვა მოძღვარი ჰყავს.

ილ. მრგვალი, არა ყავარჯენის კვალს მიზდევს, არამედ მოძღვრის სულით და გულით მოფენილ გზასა. ბატკანი შარა გზად მიზდევს, ვინც მისებრ ბლავის.

პეტ. დიახ, დიდო ბატონო! ჩვენ იმისი არა გვესმის რა, ჩვენი მოძღვარი ისევ მამა ილია არის.

მფლ. გასწით, გამშორდით! (მიდის) კედელი კედლად დარჩება, მაგრამ!.. მაგ ჯიუტობისათვის-კი ჭკუას გასწავლით..

ილ. დიდო ბატონო, სოფლისავ! გვისმინეთ (მფლობელაძე შესდგება) ნათქვამი არის: „ხმა ღვთისა — ხმა ერისაო". ხმა სოფლისა ძლიერია. მოგახსენებთ, თუ-კი მიიღებთ საყურადღებოდ. ხშირად მწვრთნელ-მზრუნველს ლომი ემორჩილება; მას ასიამოვნებს, უსრულებს ყოველს ბრძანებას, სანამ მის ძალლონეს არ შეეხება; ხოლო რა შეეხება, მაშინ იგი აღარ მოერიდება. შხამიან გველსაც ათამაშებენ, ვითა მორჩილსა, ხოლო თუ გაამწარა, დაშხამავს თვით პატრონ მწრთვნელსაცა.

მფლ. (მოუბრუნდება) როგორ, მემუქრებით! მე თქვენ ძაღლივით დაგახრჩობთ...

ქეთ. (დავითი ღელავს. მარიამი კანკალებს) არ გეკადრებათ...

მფლ. (შესდგება. უყურებს ქეთევანს) შენ მართალი ხარ.. წადით. გამშორდით. თვალით არ დამენახვოთ. მზეს-კი არა, ჰაერსაც დაგიხშობთ. გადაგასახლებთ...

ქეთ. (გავლენ: ილია, პეტრია და მაია), გადაასახლებთ?! დავით! ხომ გაიგონე მამა ილიასა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გან? „გაწურთვნილი გველი თუ გამწარდა, მწვრთნელსაც არ დაინდობსო“...

დავ. დიახ, დიახ..

მფლ. აა!.. (მაჯა, წაჭეგლეკაჯს გულდან ნიშსს) აი, ამის ხსოვნამ გაგაჯიუტა. (მარიამს) შენ არ გიბრძანე? ან იქნება შენც...

დავ. (სბიჯის გადადგმით) გთხოვთ, ნუ შეურაცხყობთ. ეგ სურითია თვით მამაჩემისა..

მარ. მე ბრძანებელო..

მფლ. ქალაჩუნა!... (შეჭიდვერის დაკოთს) მაშ, აი, თქვენი ხსოვნა..

დავ. (რომ უნდა დაახეთქოს, გამოსტაცებს) თქვენ მაგისი ნება არა გაქვთ..

XI

იგინეკე, **პეტრე, კატო**

მფლ. მე ნება არა მაქვს? შენს უფროსს ეწინააღმდეგები?! პეტრე! მე უფროსს და მამას ხელი შემახო. ამიტომ გიბრძანებ, როგორც უფროსს, აჭყარო იარაღი. ნიშანს კი მე თვითონ აკსნი..

დავ. მაშინ..

ქეთ. (დავითს) ... გაწურთვნილი მორჩილი ლომი, თუ შეეხო მის სიამაყესა, არ დაინდობს თვით მწვრთნელსა ბატონსა.

მარ. (შუნდ-მოდრეკილი) დიდო ბატონო! გემუდარები, მოუტევე, ნუ შეურაცხყობ მაგის ყმაწვილკაცობას..

მფლ. შეასრულე ჩემი ბრძანება, სანამ მას სასამართლო დასჯიდეს.. (ჭეტრე მაჯა მძიმედ და ჯეფრის იარადსა. ამ დროს დავითი დადინებულია) მარიამ!! ახლა-კი მეზიზღები! (მაუბრუნდება დავითს და ჯსნის ნიშნებს, ხოდო რა შესხნის, დავითი იგრძნობს ტეართის ესხნს) უფლებისამებრ ვხსნი ამ ნიშნებსა..

მარ. (ვით ბურანში) გეზიზღები?!..

დავ. ახლა-კი ვგრძნობ თავისუფლებას, თითქო ტეირთი მამსხნესო...

მფლ. მე თქვენ ჯოჯოხეთს გაგრძნობინებთ..

მარ. (წამოდგება, თითქო ახლა გაფხიერკეკოთ) ჯოჯოხეთსა?! ამაზე მეტი ჯოჯოხეთი?! მაგრამ, კმარა! გეზიზღები? არა! შენ სხეული მოგწონდა ჩემი და იყავ ბატონი ჩემი ოცდა ათი წელიწადი, რაც მთლად საეკუნედ მე ჩამეთვალა. ეს არ იკმარე, სულის ბატონობაკი მოისურვე.. გეზიზღები?! ახლა, როცა გამომფიტე, სულიც-კი დამიჩლუნგე?.. ახლა, როდესაც ყოველი დაისაკუთრე, ხელში ჩაიგდე? ახლა, როდესაც წარსული ჩემი დამითრგუნე და მომავალიც დამიჩლუნგე?.. არა! შენ-კი არა, მე მძაგხარ... მეულლე კი არა, ჩემი მტარვალი იყავი..

ქეთ. დამშვიდდი, დედაჩემო!

მარ. შენ გეზიზღები? მაშ, რაღა გინდა ჩემს სახლში! აქ შენი ხომ არა არის-რა? რა მოგიტანია?... მაგრამ, აი, სამაჯური, დღემდის მეყარა (მოახსნის ხელდან და მაუგდებს) ვით ბორკილი-შენგან გაყრილი..

კატო (აიღებს სამაჯურს) დედა! რა დაგემართა?

მფლ. (გამარჯვების მეტეველებით) შენ დაგავიწყდა, რომ აქ მე ვარ ბატონი...

მარ. (შეუუხდება) მაშ სოფელში..

მფლ. ან სოფელში ვიღა შეგიშვებს? ისიც ჩემია. იქაც მე ვარ მბრძანებელი. ამას თვით კედელი ღალადებს და მის დამცველად ჩემი მორჩილნი არიან.

ქეთ. (შეშინებულა) რა გემართებათ?!

დავ. (წყალს ასმეკს) დამშვ-დი, დედა!...

სურათი: ჭეტრეს უნდა მასკდა; ხოდო მაშ გამომეტეველებით არ მასტეშს ნებას. კატო მხრების აწევით მაუხსოვდება მამასა. მარიამი წამს მობრუნდება, შეჩერდა სურათს და გაბესვენება ქეთევანის მკლავზე.

ფ ა რ დ ა

ს. გლახაშვილი

ეურული სცენა

ეველაფერი კაი, რომ მოგვრიენ, ქე ვხედავ, მაგრამ ერთი ეს მაცოდინა, რა დარჩა ოჯახ-ქოფრეს ამ დანგრეულ სოფელში, რომ ეოველ დღე გვარბეკენ და გვაწოდებენ. გეკიდავ, ძმაო, და ხან ერთი კოტრიალდობს ძირს და ხან მეორე, ხან მტერა და ხან მოეკრე. ზალეი ზალეზე, ზარა ზარაზე, შეიქნება ერთი ეეერალ-კეიენი, ძახილი: ჭეტრავ, ეკანეკვ, ზალეკვ და ეთი მანუთის განმავლობაში მოედი სოფელი ჩაეჩანჩრიკედებით კანტელარიაზე. ხან ფეზლს თხოულობენ, ხან სამინლს და ხან გადაკრანილ კეტებს. ძმაო, ამ ხელა კეტი გეკი-

ზარდე, და ეს არ მომსწრობია ჯერ, რომ ეოქვას ვინმეს, უიარდიმ აარდიანი დაიწარე და მომეკანეო. დაუწეშებაოთ მოგვეტი, მოგვეტი ფიდარებიო, და ამის კი არ ფიქრობენ რა გზითაო?! ნუ შეანახვეთო. ?!! კარგი დაკეშრთოს, მაგრამ გაუდიდ ფდასკეს რომ დეკინახმ, გული მეტელში მიგრდება შიშით, ის კი არ იგიან. არ შეანახმ და ერთი კეკალი ტეკეა ხელდდ, და მერე მოკარე ჩემს ტოდშეიდს შენ. არა, თუ ასოე გასტანს ჩვენმა დარეკეკა-ანოოკეებამ. მაშინ მეტ ფიდარდდ უნდა გადგარდე. მე-კი არა, ქქკსი, ითასი მანეთი თუ ეხლა გადგეხთოეეეს გდეხეს, მაშინ მთელი სოფელი გადგარდება და მერე უკრე კეკალი. ის რაცხა კოეტეა თუ კუდიანი ვარსკვლავეთ, სწორეთ კეს დროზე გამოჩენილა, მგონი ასოე ჩიკვინ, მაისში მოწუდება კუდი და მოდდ ამოგეხატვეს. თქვენი რა მოგახსენოთ და ჩვენ-კი ამის კუდის მოწუეკეტამდეც ამოგწუდებიათ, ასოე თუ გასტანა ეოკეედდე ზალაში. ხუმრობა არ გეგონოთ?!

ასკანელი პროკოფია

სიტეეა-კაზმულ ნაწარმოების საერთო დაფასება

(გაგრძელება)

მხატვრული ნაწარმოების დაფასების დროს ჩვენ სასტიკ ყურადღებას უნდა ვაქცევდეთ სწორედ იმ შთაბეჭდილებას, რომელიც ხდება ჩვენს ათას-ნაირ იდუმალ გრძნობებზე და გონების ინსტიქტიურ, ანუ ლოღიკისაგან გაუნათებელ ნაწილზე, რადგან ნაწარმოების ავ-კარგიანობის შემტყობთ უმთავრესად ისინი არიან და იმავე დროს კი ისინი ისე ღრმად არიან ჩამარხულ-ჩამალული ადამიანის არსებაში, რომ ძალიან იშვიათად ეჩვენებიან არამც თუ მარტო გარეშე პირებს, არამედ თვით იმ ადამიანსაც, რომლის არსებაშიც იგინი მფლობელობენ.

ამ გრძნობებს, ამ ინსტიქტებს ბოლო არ უჩანთ; მათი თვალ-უწვდენელი სიღრმე ისეთივე უფსკრულს წარმოადგენს ადამიანისთვის, როგორც მთელი სამყარო რომელიმე დედამიწისთვის ან ვარსკვლავისთვის.

ადამიანი რამდენადაც ღრმად უყურებს ამ თავის მდიდარ სამფლობელოს, იმდენად უფრო თვალ-უწვდენელად ეჩვენება იგი. თავისი განსაზღვრულის მხედველობით ის ვერას დროს ვერ იხილავს ამ გაუსაზღვრელ სამფლობელოს თავით-ბოლომდის; ის თავისი ცნობის-მოყვარეობით ვერასდროს ვერ ამოსცლის მის დაუშრეტელ წყაროს; მან, ვიდრე ეყოფა თავისი ძალ-ღონე, რამდენიც უნდა პურადათა და დაუზოგავად ხარჯოს ამ სამფლობელოს სიმდიდრე, მაინც ვერასდროს ვერ მოესწრება ამის გაკოტრებას; პირიქით, რამდენიც უფრო მეტს დახარჯავს, იმდენი უფრო მეტად გაიზრდება ეს სიმდიდრე, როგორც ჰერაკლის წინ საშინელი ვეშაპი, რომელსაც ერთი მოკრილი თავის მაგიერ ორი ამოსდიოდა, ორის მაგიერ — ოთხი და სხვა.

მაშ თუ კი ადამიანი ვერასდროს ვერ იხილავს ამ სამფლობელოს ყორღნებს; თუ-კი ვერასდროს ვერ გადაჭშლის იმის გულს და ვერ ამოჭყაჭავს იქიდან ათასნაირ საიდუმლოებას, რაც შეადგენს მისი არსების წმიდათა-წმიდას, მის ძვირფას საუნჯეს, მაშინ უკეთესი არ იქნება მიანებოს თავი ამ უფსკრულში ჭვრეტას, აღარ აფათოროს ხელები იმის საიდუმლოებაში და არ იბნევდეს გზა-კვალს ამ ლაბირინტის გაუვალობასა და ათასფეროვანებაში?

მაგრამ აქ ძალა-უნებურად უნდა შევქმნათ დოგმა, დოგმა, რომელიც მოგვანიჭებს მხნეობას. უფრო მეტის მეცადინეობით განვაგრძოთ ეს დაუსრულებელი კვლევა-ძიება, ეს დაუსრულებელი მისწრაფება და აღვაგზნოთ ინტერესი ამ დაუსრულებელი საიდუმლოებისა და სიმდიდრისადმი, რომლის პატრონიც თითქმის ყველა ადამიანი არის. (რა ვუყოთ, თუ ყველა ვერ ხედავს ამ საუნჯეს, ამ სიმდიდრეს და მთელი სიცოცხლე კოტრად რჩება ცხოვრებაში!)

ამ დოგმას ჰქმნის მიზანი, ან იქნება უმიზნობაც, მთელი ქვეყნიერობის არსებობისა და განვითარებისა.

სად არსებობს ქვეყნიერობა? რად ტრიალებენ დედამიწები მზის გარშემო? სად მიჰქრის მთელი მზის სისტემა და რად? სად არის დასასრული ან აქვს თუ არა საერთოთ დასასრული მთელი მსოფლიოს არსებობასა და განვითარებას? ამ კითხვებზე მთელი სამყარო გულის შემზარავი სიჩუმით უპასუხებს. და კაცის გონება ვერა პოულობს ხსნას.

ჩვენ დაგვრჩენია ერთად-ერთი გზა: ქვეყნი-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ერობის არსებობა და განვითარება ვაღიაროთ არსებულ ფაქტად. ამის მეტი სხვა გზა არ არის და ჩვენც ხომ მთელი მსოფლიოს ერთი უმნიშვნელო ატომთაგანი ვართ. მაშ ჩვენც გაფღენთილი ვიქნებით ამ მსოფლიოს ბუნების არსებითი თვისებით.*)

და ეგრეც არის.

რისთვისაა ვსაოცხლობთ? სად მივდივართ? რა არის ჩვენი მისწრაფების ბოლო? რა იქნება შემდეგ?—ეს დაუსრულებელი საადუმლოებაა. ეს არა ჰგავს არც ელვეზინის საიდუმლოებათ, არც იესონავინველის წმიდათა-წმიდას, რადგან მათ თუ ყველა მომაკვდავი არა, ღირსეულები მაინც იხილავდენ ხოლმე დროგამოშვებით.

ის არა ჰგავს არც ფიველ სფინკსის ამოცანას ედიპისაგან ახსნილს. საერთოდ ასეთი ამოცანები სახსოვებელიც-კი არ არიან მსოფლიოს ასეთ დიად ამოცანებთან ერთად, რადგან პირველი საიდუმლოებანი მაინც ხილულ იქმნენ ვისმესაგან, პირველი ამოცანა მაინც ახსნილ იქმნა; მსოფლიო საიდუმლოების, იმის ამოცანების პასუხს-კი დიდი ხანია ფხიზლად უგდებს კაცობრობა ყურს, მაგრამ კრინტი, ჩამი-ჩუმიც-კი არსაიდან არ ისმის.

და ან გავიგებთ კი როდისმე? — იმედის ქონაც-კი საეჭვო არის აქ.

სხვა გზა არ დაგვრჩენია. მსოფლიოს არსებობითა და განვითარებით შექმნილი დოგმა ჩვენ, მისმა პატარა ატომებმაც, უნდა ვიწამოთ. ჩვენი არსებობა, ჩვენი აზროვნობა, ჩვენი გრძნობაც ამ დოგმით არის შებოჭილი და ეს შებოჭვა არის დაუსრულებლობა და სავსებით აუხსნელობა ყველა იმ საიდუმლოებათა, რომლისაკენაც ხან შეგნებულად და ხან ინსტიქტიურად ათასნაირი მიკლაკნილ-მოკლაკნილი გზით მიექანება, როგორც მთელი კაცობრიობა, ისე ცალკე ადამიანი.

რომ ნათლად დამენახვებინა ჩემი აზრი, აღნიშნულ თემას ცოტა გვერდი ავუხვიე. მე კაცის გრძნობებისა და ინსტიქტების უფსკრულიდან გადავფრინდი მთელი სამყაროს უფსკრულში. ახლა კი დავბრუნდეთ ისევ პირველ ადგილას. თუ დიდი უფსკრული ცოტაოდნად მაინც შევსძელი დამენახვებინა მკითხველისთვის, მაშ ახლა პატარაში უფრო ადვილად გავიკვლევთ გზას.

ლევ. მეტრეველი

*) მახლობელ დროში ამ საგანზე უფრო ფართედ გვაქვნია ლაპარაკი უკვე დამთავრებულ წერილებში „ქართველთა ბუნება". ავტ.

ნეკროლოგები

† მარიამ ივანეს ასული დემურია

21 ია ნ. ლ ნ ლ 8 საათზე კიტა ბაბაძის ბინაზე გულის მანკთა კარდიაცეკვა კარგად ცნობილი სახოგადო მოდვაწე, სახალხო სტენის დუდგრამეადი მუშაკი და ჟურნ. „ნიკვადეა"-ს რედაქტორი **მარიამ ივანეს ასულიდემურია**, დაბად. 48 წ-სა.

მ. ი. ბერეულდაწეებითი სწავლა მიიღო გორში, ბრეულმოვის ოჯახში და შემდეგ თბილისის სპეციალ ინსტიტუტში დასამთავრა სწავლა. მეუღლე ეოო ვასად დემურასი, რომელიც სხვა და სხვა ქალაქში ეოო კანონმორჩილად. ადრე დაქორწილდა და თავისის შრომით კანონზარდ ორი კაეშვილი—მეხეალი და ივანე.

სახოგადო მოდვაწეობის ასპარეზზე გამოვიდა 90 წ. შემდეგ და მას უკან თითქმის არც ერთი სახოგადო საქმე არ ეოფილა, რომ მხურვალე მონაწილეობა არ მიეღოს. დეენეულთა თანამგრძნობელი, გულკეთილი, ხალხის უზომო მოტრფიალე 1896 წლ. სახალხო თეატრის საქმეთა წარმოებას მოეკიდა სათავეში, როგორც ტენის მოეკარე—მსახიობი, საქმის მომწყობი, მსახიობთა შემკრები, სარეპეტიციო ბინის მშოველი და სხ. ძნელია კაცმა ადამიანს ეოველეეე ის, რითაც ეფსდაუდებელი ეოო **მარია ივანოვნას** ღვაწლი... ერისა და ამბავ დროს რედაქტორობდა სპეციალ ჟურნალს—სწერდა, თუ სთარგმნიდა სპეციალ მოთხრობებს, ეპეესებს, წერილებს; თავმჯდომარე და კაცეკ ეოო სახალხო წარმადგენების წრისა, წევრი — სახალხო კითხვების მმართველი საზოგადოების კანეკეთილისა და შემდეგი დამსწრე თითქმის ეველა საზოგადო კრებისა... იგი ეოო მეტეხის ტახეში წარმადგენა-კონცერტების ერთი თავარი მოამზეობთაკანიც..

დღეს, როდესაც ადარ გვეკვს **მ. ი.** უფრო მწეკვეედ გგრძნობთ ჩვენს მარტოობასს. შეიძლება მას რაიმე ნაკლი ჰქონდეს, შეცდომეიც, მაგრამ-რა: ის არა სტდება, ვინც ერთეერს აკეთებს... ხოდა **მარი ივანოვნა**-კი ერთი სუეეეოეა შუშკოთაგანი ეოო ჩვენი ხალხის კოთეთილმოსურნეობის საქმეში... და ეკვდა, ვისთვისაც სასტერდა ჩვენი ხალხის კეულტურული წინსვლეობა, მადლობით მოიხსენებს მ. ი. დემურას ხსოვნას.

დეეეაწყარი ეოოს ხსენება შენი, დეეცხრომეადო, სახალხო შუშკაო!

ი—ი

† **დემონი** (დიმიტრი—ქორწ— ქავთარაძე)

ეს შვილი დეკანოზის სვიმონ ქავთარაძისა, დაბადებიდან 20 წ. ბარგულ-დაწყებითი სწავლა მიიღო ახალციხეს სასულიერო ოთხკლასიანს სასწავლებელში. კურსის დამთავრების შემდეგ თბილ. სასულ. სემინარიაში შევიდა, მესამე კლასსმდე მიახწია და 1910 წ- 18 ივნ თვი მოაწმოდა. სამწარალი ასპირანტზე გაშოგიდა (**დემონის** ფსევდ.) 1908 წ. ეს მეტად ნიჭიერ დეკანოზის სწერდა.

თითქმის ყოველს მის დაქმის ჩაქსოგიდი აქვს „მწარ კაშანი და ყვანა“, რომელიც გადუფურჩქვნელს მეოსანს „დაბადებიდან წიდად მოეწია“. მასინ ბოეზოა, ნარნარ რითმოვანი, კეკლოვანი დიდინა, რომელსაც ჩაგრეხ-ჩაწნული აქვს სევდა-ნაღვლიანი ამოვლებული ძიუბა, ამოხანქოვი დუხჭირის ცხოვრების ნაიდიდნ. იგი ხან ნელია, გულის მომსალბუნებელია, ესასოვი: „შავი დრეფები... შეენ ბრასად სჩანს... ისევ სიზეშე... მეეფის წეველიდიო“, ხან კი მდუდარეა — სულის ადმშფოთებელი: „ნუ! ნუ შამდერთ მე ტკბილსა ჭანგებს. ჩემს გულს ვერ ალხენს ჭანგი ტიერი; ვერ გამიფენტ ეკეშან-დრდებს ეს მოწეენელი სხვ ფეფიერიო„. „ეფდარ ვიხილავ ადგენილს მხარეს და ისე ჩავალ ტიე-ბნელს სამარესა? „თავკაწყრარულად დეეკოოხ ის თავის თავსა და თითქმის სამარის კარებადან ამოეეენესა: „შეგიბარს ეველი თავგანწყარული, ეეანსეენელად ვიშეერ მისკენ ხელსა“ და სამყდამად მიეძინა ადამიანისა და სოფლის უმდერეს.

მშვიდობით, გადუფურჩქვნელო, ძვირფასო ნაწო, ეფროდად დაორგენელო. შენი თანამოკალმენი არასდრის არ დაგივიწყებენ!..

კ. ფშაველა

ჩვენი მსახიობნი

ნინო პლატონის ასული ჩხეიძე, დამსახურებული ნიჭიერი და ერთი ინტელიგენტი მსახიობთაგანი ქართულ სცენისა, თითქმის 15 წელიწადია, რაც სცენაზე მოღვაწეობს. პირველად პატარა როლებით დაიწყო მუშაობა ქუთაისში კ. მესხის ხელმძღვანელობით, შემდეგ თბილისში მონაწილეობდა ქართ. დრამ. დასში ვლ. ალ.-მესხიშვილის რეჟისორობით, ბოლო ხანებში ქუთაისის სცენაზე სთამაშობს. თავისი ბუნებითი ნიჭითა და მეცადინეობით ისე დაწინაურდა, რომ სპპატიო ადგილი დაიჭირა ჩვენს მსახიობთა შორის. მისი ამპლუა დრამატიულია. დიდის ხელოვნებით თამაშობს **ზეინაბს** (ღალატი), **ქეთევანს** (კონსტანტინე ბატონიშვილი), **ირინეს** (ბრეჟალ.), **მარგარიტა გოტიეს, მაგდა** (მამულ-დედული.) და სხვ.

დღეიდან იწყება **ნ. ჩ**—ს გასტროლები თბილისის სცენაზე და, იმედია, საზოგადოება სიამოვნებით შეეგებება მისი მონაწილეობით გამართულ წარმოდგენებს.—ამ ჟამად იგი მონაწილეობას მიიღებს „**მარგარიტა გოტიე**“-ში, „**სამეგრელოს მთავარ ლევან**“-ში და სხ.

რუსთა დრამატიკოსი

ანტონ პავლეს ძე ჩეხოვი, წელს შესრულდა 50 წ., რაც დაიბადა რუსეთის ეს ნიჭიერი მწერალი და დრამატურგი. ჩვენი საზოგადოება ხშირად იცნობს მისს მოთხრობებსა და პიესებს, რომლებიც ქართულადაც არის ნათარგმნი. თავისის შესანიშნავის ნიჭისა და დაკვირვების მიწეალობით ა. ჩ-მა რუსეთის დრამატიულ ლიტერატურაში ახალი სხივი შეაშუქა, ანუ, როგორც ერთი მწერალთაგანი ამბობს, რეალიუცია მოახდინა. ა. ჩ-ს მოთხრობებსა და პიესებს სარჩულად უდევს დღევანდელი ცხოვრება რუსეთისა თავისის წვრილმანის და ქვენა მისწრაფებებით; მას ჰსურდა ენახა ადამიანი თავისუფალი, კეთილშობილი, მაგრამ ამ ოთხი წლის წინად სიკვდილმა უდროოდ გამოსტაცა კალამი ხელიდან და რუსეთს, მასთან კაცობრიობასაც, დაეკარგა ერთი საუკეთესო პირისუფალი.

სომეხთა მსახიობნი

სევუმიანი, სომხური სცენის ახალგაზდა მსახიობი და ერთი საუკეთესო ძალთაგანი, ხუთიოდე წელიწადია სასცენო მოღვაწეობა დაიწყო და თვალსაჩინო ადგილი დაიჭირა მსახიობთა შორის. ამას გარდა სწერავს ხელოვნების შესახებ წერილებს სომხურსა და რუსულ გაზეთებში, სხვათა შორის დაწერილი აქვს „Идея обще-кавказскаго коллективнаго театра“. შარშან დასით იმოგზაურა რუსეთისა და საზღვარგარეთის ზოგიერთ ქალაქებში. აგრედვე მონაწილეობდა რუსეთის რეჟისორთა პირველ კრებაზე, სადაც დიდი ყურადღება დაიმსახურა. მისი რეპერტუარი მრავალ-ფეროვანია. საუკეთესოთ თამაშობს **პეტრონიუსს, ფრანც მოორს, ოთარბეგს, სატინს, თაშჩიანს, ფერდინანდს, მიხეილ კრამერს** და სხ.

ამ ჟამად ს-ი 30 წ. თუ იქნება და დიდის ხალისითა და საყვარულით მუშაობს სახალხო თეატრის სცენაზე, როგორც მცოდნე და ინტელიგენტი რეჟისორი.

შეცდომის გასწორება: „თ. და ც.“ 2 №-ში 5 გვერ. ფეხსში, „მსახიობს“, ქვეიდან 11 სტრიქონში დაბეჭდადა „სუმბულოვანი“, უნდა იყოს: **სურნელოვანი**. ამავე გვერდ. ზეიდან 14 სტრიქ. დაბეჭდადა: „მისწედა“, უნდა იყოს: **მოსწყდება**.

რედაქ.-გამომცემელი **იოსებ იმედაშვილი**

Отдѣленіе коеропечат. „Прогрессъ“ Дворцовая ул., домъ груз. Дворянства.